

Kto sú dvojito výnimočné deti, ako si ich všimnúť a čo potrebujú?

Každé dieťa potrebuje podporu v rodine aj v škole. U niektorých vieme, že potrebujú podporu väčšiu, aby sme obmedzili vplyv choroby, postihnutia či hendikepu a umožnili im plnohodnotne sa vzdelávať. Vieme a akceptujeme, že máme deti, ktoré nie sú pomalé, ani nechápavé, len majú špecifický problém napríklad s čítaním, gramatikou, počítaním, alebo sú neobratné. Viac o nich píšeme [TU](#). *U iných detí sa domnievame, že preto, aby v škole prospievali potrebujú minimum podpory. Takéto deti považujeme za nadané. Bohužiaľ tento mýtus o nadaných deťoch prežíva v povedomí rodičov aj učiteľov, aj keď už dávno vieme, že neplatí.* Aj nadané a talentované deti a žiaci potrebujú správnu podporu, mnohé si samé neporadia. Dnes sa zameriame na špeciálnu skupinu nadaných detí, kde je obzvlášť dôležité, aby sme ich správne rozpozнали a pochopili ich silné aj slabšie stránky. Jedná sa o deti dvojito výnimočné.

Nadanie môže existovať súbežne s akýmkoľvek hendikepom, alebo poruchou. Okrem fyzického postihnutia sa môže jednať o poruchu duševnú (napríklad autizmus, Aspergerov syndróm, ADHD...), alebo špecifickú poruchu učenia (napríklad dyslexia, dysgrafia, dysortografia...). Práve deťom, ktoré sú nadané a zároveň majú postihnutie sa hovorí deti s dvojitou výnimočnosťou.

Rizikom pri starostlivosti o tieto deti a ich vzdelávaní je, že nebude rozpoznané ani ich nadanie, ani ich postihnutie (ak sa jedná o poruchy učenia). Obe ich zvláštnosti sa

navzájom maskujú. Svoje postihnutie v oblasti učenia nadané deti kompenzujú vysokými kognitívnymi schopnosťami (inteligenciou, pamäťou, schopnosťou pochopiť súvislosti, alebo nájsť iné riešenie, či vyriešiť problém vzhľadom). Táto kompenzácia je však veľmi náročná a postupom času pri stále ťažšom učive začína zlyhávať. Takéto dieťa má povedzme priemerné známky a ak ho nerozpozname, tak sa na jednej strane zbytočne trápi pre svoje postihnutie a zároveň sa nerozvíja v silných stránkach, lebo jeho potenciál sa nemal možnosť prejaviť.

Ak sa výnimočne nadaným žiakom neumožní rozvíjať ich nadanie v oblasti ich záujmu, ku ktorému sú pučení, nenapĺňanie ich vzdelávacej potreby môže viesť k prejavom porovnateľným s prejavmi deprivácie a frustrácie. Ak to trvá dlhodobo, hrozí postupný rozvoj ďalších problémov, napríklad emocionálnych, alebo v oblasti správania.

Jedným z typických prejavov dvakrát výnimočných žiakov sú paradoxné výkony.

Ak nadanie prevažuje nad hendikepom a dieťa je vnímané, ako šikovné môže si učiteľ, alebo rodič vysvetliť nepochopiteľné zlyhanie spojené s poruchou učenia nesprávne. Pokladá ho za lenivosť, neporiadnosť, neschopnosť či nezáujem. Následné výchovné postupy môžu situáciu ešte zhoršiť a privodiť skutočnú stratu motivácie, alebo enormné a neefektívne úsilie na strane žiaka, ktorý sa takto snaží prekonať svoj hendikep.

V prípade, že porucha učenia prevažuje nad nadaním a dieťa je považované za priemerného, lebo slabšieho žiaka, či žiaka z hendikepom. Jeho nadanie tak ostane nerozpoznané a nie je v škole systematicky rozvíjané. Učiteľa môže prekvapiť a zaskočiť excelentný výkon žiaka v nejakej oblasti, alebo úlohe, ktorej riešenie nie je ovplyvnené poruchou učenia, prípadne je z oblasti záujmu žiaka.

Najčastejšie sú však tieto deti považované za priemerných žiakov, pretože sa ich nadanie a postihnutie navzájom maskujú. Väčšina týchto detí tak nie je identifikované, alebo je identifikované nesprávne.

Ako si tieto deti všimnúť?

Treba spozornieť pri paradoxných výkonoch. Patrí tu kolísavý a nápadne nevyrovnaný výkon, snaha a úsilie, ktoré neprinášajú očakávaný efekt, alebo nepochopiteľné zlyhania. Často je to sprevádzané pocitmi odlišnosti, či problémami so sebadôverou. Dobré je zisťovať, aké má dieťa záujmy, aké úspechy dosahuje v mimoškolských aktivitách, aké má vedomosti a zručnosti v oblastiach, na ktoré nebola výučba zatiaľ zameraná. Tu sa môže ukázať, že priemerný, alebo podpriemerný žiak je excelentný v nejakej oblasti o ktorej nevieme. Okrem toho je užitočné systematicky zaraďovať úlohy na tvorivosť, logiku či netradičné riešenia. Mali by sme počítať s možnosťou, že šikovné deti nemusia zlyhávať len pre lenivosť, či neporiadnosť, ale skúmať aj iné možné príčiny ich školských neúspechov. Dobré je sa informovať o tom, ako sa doma pripravujú, koľko času tomu venujú, či to robia systematicky a či to má primeraný efekt.

Čo tieto deti potrebujú?

- Potrebujú byť rozpoznané – ak si ich podľa spomenutých odporúčení všimnete, môžete požiadať CPPPaP o komplexnú diagnostiku nadania aj vyšetrenie hendikepu.
- Potrebujú porozumieť svojej situácii, vedieť, prečo sa im nedarí, aký presne majú problém, aby sa s tým mohli vyrovnat' a naučiť sa fungovať. Potrebujú vedieť, ako sa učiť tak, aby to bolo pre nich efektívne.
- Potrebujú, aby sa v škole pracovalo s ich hendikepom správne a odborne, podľa doporučení špeciálneho pedagóga.
- Potrebujú, aby boli rozvíjané v oblastiach, kde majú veľký potenciál a záujem, podľa zásad práce s nadanými žiakmi.
- Potrebujú v rámci výučby dostávať primerane náročné a zároveň lákavé výzvy.
- Potrebujú zo strany školy aj rodiny pochopenie a prijatie ako v oblasti nadania a talentu, tak aj v oblasti ich postihnutia.

Ak Vás téma zaujala, viac sa dočítate v knihách doc. Portesovej:

<https://www.martinus.sk/authors/sarka-portesova>

alebo na videách jej tímu:

https://www.youtube.com/channel/UCpnmwoQKYuVj3tH67t_RmGA

Váš tím CPPPaP (Mgr. Miroslav Litavský)